

Uhljár Péter¹, Bocz János György², Dusa Ágnes Réka³, Pári András⁴

A népességszám települési és térségi szintű változása 2018 és 2022 között egyes családtámogatásokkal összefüggésben

¹Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS), kutató-elemző; PhD hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem (BCE) Nemzetközi Kapcsolatok és Politikatudomány Doktori Iskola

²Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS), kutató-elemző

³Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS), kutató-elemző; Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola, oktató

⁴Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS), tudományos elnökhelyettes; PPKE, egyetemi tanárség; Levelező szerző: Pári András pari.andras@koppmariaintezet.hu

DOI-hivatkozás: <https://doi.org/10.63582/KAPOCS.2025.1-2.6>

Betekintő

A népesedési folyamatok és ezen belül a népességszám alakulása, aktuális időbeli állapota szorosan összefügg a természetes szaporulattal, azaz az élve születések – tágan értelmezve a gyermekvállalás – és az elhalalozások mérlegével, valamint a belső és külső vándorlással. Az egy főre jutó személyi jövedelemadó ugyanakkor – közvetlen és/vagy közvetett módon – az adott személyek életkora, gazdasági aktivitása, családi jogállása és jövedelmük, továbbá a mindenkori minimálbér összege is befolyásolja. Az alábbi cikkben azt vizsgáljuk, hogy ezen tényezők hogyan függenek össze egymással: hogy a hazai településszerkezetben melyek a legkedvezőbb és a legkedvezőtlenebb helyzetű térségek, valamint, hogy a Babaváró és a csok-támogatások hogyan kapcsolódnak össze a népesség¹ növekedésével, illetve csökkenésével.

Bevezetés, elméleti háttér

Az EU népességének csökkenésével párhuzamos jelenség az elöregedés, ami jelentős terheket ró a szociális ellátórendszerekre. A különböző EU-tagországok eltérő gyakorlatokat alkalmaznak, amelyek célja a termékenységi ráta növelése és a népességfogyás megállítása. Barzó (2024) hangsúlyozza a családpolitika és a jogi szabályozás szerepét a demográfiai válság kezelésében, valamint a nemzetközi tapasztalatok adaptálásának fontosságát. Egy tanulmány (Fox et al. 2019) régiós szinten elemzi a termékenység és a gazdasági fejlettség közötti összefüggéseket Kelet-Európában, különös tekintettel Bulgáriára, Csehországra, Lengyelországra, Romániára és Szlovákiára. Az empirikus eredmények azt mutatják, hogy a magasabb egy főre jutó jövedelem nem szükségszerűen korrelál a termékenységi ráták emelkedésével. A vizsgálat rámutat arra, hogy a gazdasági fejlettség és a termékenység

kapcsolata nem tekinthető lineárisnak, mivel azt számos egyéb tényező – így például a családpolitikai intézkedések és a társadalmi normák – is jelentősen befolyásolják.

A magyar kormány különböző családokat támogató intézkedéseket vezetett be 2010-től kezdve, hogy ösztönözze a gyermekvállalást. Ilyen intézkedések voltak többek között a csok és a babaváró támogatás, melyek jelentős költségvetési kiadásokkal járnak. Lentner és munkatársai szerint (2017) a sikeres családpolitika nemcsak pénzügyi ösztönzőket igényel, hanem komplex megközelítést, amely figyelembe veszi a társadalmi és gazdasági tényezőket is. Ezen kívül az intézkedések eredményeiből levont tanulságokat is szükséges tovább elemezni. Sági és Lentner (2018) tanulmányukban a magyar családpolitikai intézkedéseket vizsgálva a fiatal felnőttek családalapításhoz kapcsolódó hozzáállását

¹ A lakosságszámra vonatkozó KSH-adatok a 2018–2024 közötti időszakra vonatkoznak.

elemzték. Kutatásuk szerint a pénzügyi ösztönzők, mint például a csok, jelentős hatással vannak a gyermekvállalási döntésekre. Szerintük Magyarország családpolitikájában a közvetlen pénzbeli támogatások és adókedvezmények kombinációja nemzetközi összehasonlításban a leghatékonyabb. Ugyanakkor rámutatnak arra is, hogy a gyermekvállalás nem csupán gazdasági, hanem kulturális és életmódbeli kérdés is. A szerzők szerint az állami ösztönzők akkor működnek a leghatékonyabban, ha más intézkedésekkel – például a munka és a családi élet összeegyeztethetőségének javításával – együtt vezetnek be őket.

A különböző típusú családpolitikai ösztönzők – konkrétan a készpénzes támogatások és az adókedvezmények – a harmadik gyermek vállalásának valószínűségére hatással vannak Magyarországon (Spéder et al. 2019). A Gender and Generation Survey (GGS) adatok alapján azt találták, hogy a gyermeknevelési támogatás növelte a harmadik gyermek vállalásának esélyét a legalacsonyabb iskolai végzettségűek körében, míg a széleskörű adókedvezmény hasonló hatással volt a felsőfokú végzettségű szülőkre. Végül arra a következtetésre jutottak, hogy a különböző típusú családpolitikai ösztönzők eltérő hatással vannak a különböző társadalmi-gazdasági csoportokra. Ezért a hatékony családpolitika kialakításához szükség van a célzott intézkedések kombinációjára, figyelembe véve a családok jövedelmi és iskolázottsági szintjét.

Cook és munkatársai (2023) nemzetközi összehasonlításban vizsgálták Oroszország, Lengyelország és Magyarország családpolitikai intézkedéseit, különös tekintettel a termékenységi ráták alakulásának függvényére. Azért választották ezt a három országot, mert mindhárom országban nemzeti érzelmű, konzervatív értékeken alapuló, illetve hagyományos családi értékeket előtérbe helyező politika van jelen. Azt találták, hogy míg Oroszországban a leginkább meghatározó család támogatási forma a Maternity Capital, ami egy egyszeri pénzügyi támogatás a második vagy harmadik gyermek után, Lengyelországban pedig a Family 500+, ami havi pénzbeli juttatás minden gyermek után, függetlenül a család jövedelmétől, addig Magyarországon a családi adókedvezmény a legmeghatározóbb. Elemzésükben kitértek arra, hogy a programok befolyásolták a termékenységi rátákat, és bár az intézkedések bevezetését követő években születésszám-növekedést tapasztaltak,

hosszú távon nem sikerült a növekedést fenntartani. Fontos kiemelni, hogy Oroszországot kivéve a másik két országban ezek az intézkedések jelentős gyermekszegénység-csökkentő hatást értek el.

A magyarországi területi egyenlőtlenségi vizsgálatok kapcsán Pénzes és Kiss (2025) azt állapították meg, hogy olyan indikátorokat használva, mint az adóköteles jövedelem, az iskolázottság és a foglalkoztatottság, a rendszerváltás óta folyamatosan konvergencia figyelhető meg az Európai Unió államaihoz hasonlítva, azonban az országon belüli, belső egyenlőtlenségek nem szűntek meg. A területi fejlettség és elmaradottság konzisztensnek mutatkozik – ez azonban nem magyar sajátosság, hanem közép-európai jelenség.

A jövedelmek területi különbségeit Hegedűs és Székely (2022) a lakásárak szempontjából vizsgálva arra jutottak, hogy a felső középosztály az eleve magas pozíciójú településekre vándorolt, tovább növelve ezzel egyrészt e települések lakásárát, másrészt a helyi jövedelemszintet is. A kutatók arra hívják fel a figyelmet, hogy a nem dinamikus területen élők előnyösebb területre való költözésének esélye romlik, és a növekvő lakásárak miatt még a gyermekvállaláshoz köthető támogatások révén sem feltétlenül tudnak a prosperáló területekre költözni, míg saját, lakáspiaci szempontból kevésbé keresett településen lévő ingatlanuk értéke csökken. A szerzők a budapesti agglomerációt és a balatoni térséget nevezik meg dinamikusan növekvő területként, ezt lehet még kiegészíteni Közép- és a Nyugat-Dunántúl, valamint Pest megye községeivel. Ezek mellett az újjépítésű lakások szempontjából néhány vármegyeszékhely (Debrecen, Kecskemét, Szeged) preferenciája emelhető ki (Fehér és Mikle 2023). A népesség-előszámítások alapján is 2050-re Közép-Magyarország népessége növekedni fog (kb. 8%-kal, azzal együtt, hogy Budapest lakossága feltehetően csökken majd), míg a többi régióban csökkenni fog (Obádovics – Tóth 2023).

Uhljár és munkatársai elemzésükben a falusi csok népességszám-változásra tett hatását vizsgálták meg. Eredményeik szerint azokon a településeken, ahol elérhető volt a falusi csok, 2019 után a születésszám és a vándorlási egyenleg tekintetében is javulás volt detektálható a preferált és nem preferált települések összehasonlításakor. A szerzők kiemelték néhány meglepő anomáliát: így olyan településeket, ahol az alacsonyabb csok-folyósítás mellett

is nőtt a szülésszám (ilyen például Tamási vagy Nagykanizsa agglomerációja), vagy ezzel ellentétesen olyanokat, ahol a magas támogatási igénybevétel mellett is csökkent a termékenység (Solt, Nagykőrös, Kecel).

Plöchl és Obádovics (2021) egy hitelintézet adatait felhasználva vizsgálták meg a csok és az előzetes gyermekvállalás közötti összefüggést. Klaszteranalízissel elkülönítettek hét hiteligénylőtípust. A csoportok jellemzése során kimutatták, hogy a legszerényebb jövedelemmel és kis értékű ingatlanal rendelkező három csoport körében a legjellemzőbb a gyermek előre vállalása. Hasonlóság még e csoportok között az agglomerációba, falura való költözés. A támogatás számukra nyújtja a legnagyobb segítséget, a támogatási összegből mégis kisebb mértékben részesülnek. A gyermeket előre vállalók 68%-a két gyermeket tervez, három

gyermeket pedig csak 2%-uk. Ugyanakkor a szerzők szerint a gyermek-előrevállalás jelentősége az, hogy magában rejti a lehetőségét annak, hogy a korábban tervezett gyermekszámnál végül mégis többet vállalnak az igénylők.

A babaváró támogatás bevezetése szintén jelentős, a gyermekvállalást ösztönző családpolitikai intézkedés volt. 2019-es adatok alapján a támogatást elsősorban szabad felhasználású hitelként igényelték a jogosultak, lakáskölcsön kiváltását kisebb arányban kérvényezték. A támogatás bevezetését követő első három hónapban Budapesten és Pest vármegyében kötötték a legtöbb szerződést. Ennek oka demográfiai (a főváros agglomerációjában több a fiatal, gyermekvállalási korban lévő pár) és gazdasági (magasabb ingatlanárak) egyaránt lehet (Pári et al. 2019).

Térségi szerkezet és népességszám

1. táblázat: A népességszám és az egy főre eső személyi jövedelemadó változásának mutatói 2018 és 2022 között

Megnevezés	Változás	A települések száma	A települések aránya
Népesség	Csökkent	1712	54,3
	Változatlan	194	6,1
	Nőtt	1249	39,6
	Összesen	3155	100,0
Egy főre jutó személyi jövedelemadó (szja)	Csökkent	13	0,4
	Változatlan	0	0,0
	Nőtt	3142	99,6
	Összesen	3155	100,0
Lakosság és szja	Nő vagy változatlan a lakosság, és nő vagy változatlan az szja	1365	43,3
	Nő vagy változatlan a lakosság, de csökken az szja	9	0,3
	Csökken a lakosság, de nő az szja	4	0,1
	Csökken vagy változatlan a lakosság, és csökken vagy változatlan az szja	1777	56,3
	Összesen	3155	100,0

A KSH legfrissebb adatai² alapján általánosságban elmondható, hogy 2018–2024 között négy, gazdasági adottságait illetően fejlettebb közép-magyarországi (Pest) és dunántúli vármegyében (Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Fejér) nőtt, a többiben csökkent a népességszám. A leginkább csökkenő lakosságszám a gazdasági és társadalmi hátrányokkal egyaránt terhelt alföldi és észak-magyarországi területeken, valamint a dél-dunántúli

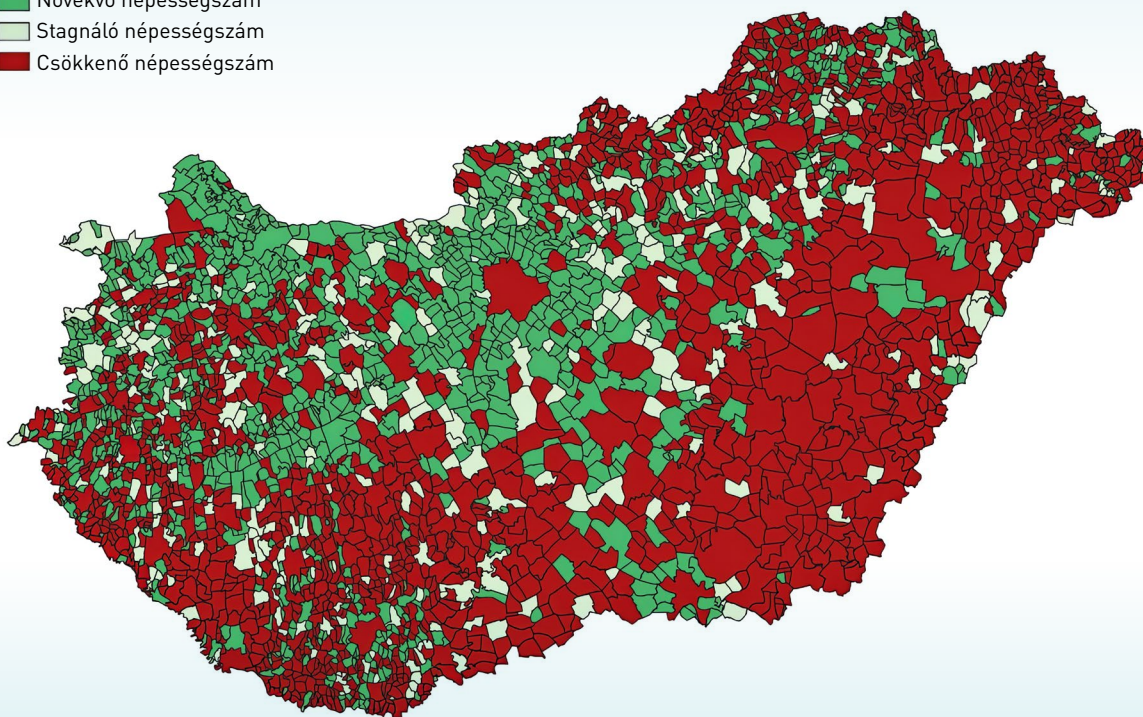
térségekben (Békés, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Tolna és Nógrád vármegyékben) volt megfigyelhető. A fentiekkel összefüggenek a belföldi vándorlásra vonatkozó adatok³ is. Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Békés vármegyékből már évek óta kimagaslóan nagy mértékű az elvándorlás a fejlettebb régiók és a környékbeli agglomerációs központok irányába.

Népességszám és szja

1. térkép: A népességszám változása Magyarország településein 2018 és 2022 között

JELMAGYARÁZAT

- Növekvő népességszám
- Stagnáló népességszám
- Csökkenő népességszám

A továbbiakban a hazai települések (3155)⁴ népességszáma és az egy főre jutó személyi jövedelemadó⁵

változását mutatjuk be a 2018-ra és a 2022-re vonatkozó adatok alapján. A társadalomdemográfiai

² https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nepoo34.html (Letöltve: 2025. 05. 15.)

³ https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nepoo46.html (Letöltve: 2025. 05. 15.)

⁴ Budapest kerületeivel (23) ez a szám 3178 települést jelentene, de a halmozódások elkerülése miatt a fővárost egy településként vizsgáltuk.

⁵ Az szja esetében a TEIR-ből a 2018., 2020. és 2022. évi adatok voltak hozzáférhetőek. Azóta (2023–2024) jelentős reálbér- és minimálbér-növekedés történt, amelyek befolyásolhatták a területi/térszerkezeti egyenlőtlenségek változását.

és gazdaság szerkezeti változásokkal összefüggően a lakosság szám a települések 54%-nál kisebb-nagyobb mértékben csökkent, 6%-nál stagnált, és 40%-nál nőtt. Az egy főre jutó személyi jövedelemadó gyakorlatilag szinte minden településen nőtt (99,6%) (1. táblázat). Értelmezésekor ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy Magyarországon 2018–2022 között⁶ a családok adózását kedvezőbbé tévő kormányzati intézkedések mellett jelentős bérkiáramlás történt a magánszférában és a közszférában egyaránt (pl. reál- és minimálbér-növekedés), ami értelemszerűen a személyi jövedelemadó egy főre jutó összegének növekedését eredményezte.

A növekvő lakosság szám a fővárossal szomszédos vármegyékben, azok agglomerációjában, a fejlett észak-nyugati országrészben és a határ közeli járásokban, valamint a kiemelt idegenforgalmi központok közelében, a belföldi turizmust vonzó térségekben (pl. Balaton) volt jellemző (1. térkép). A csökkenő lakosság szám ugyanakkor az elmúlt évtizedekből is átöröklött hátrányok térszerkezetben is megmutatkozó helyzetét tükrözi vissza. Összességében eredményeink a fejlődő, prosperáló települések és járások megléte mellett a korábban is hátrányos helyzetű járások felzárkózásának korlátozottságát és a területi egyenlőtlenségek fennmaradását egyaránt jelzik.

2. táblázat: A legnagyobb népességszámnövekedést mutató 10 település járás és vármegye szerint 2018 és 2022

Település	Járás	Vármegye	Népességszám- változás 2018–2022 (fő)	Népességszám- változás 2018–2022 (%)
Érd	Érdi	Pest	4749	7,1
Rajka	Mosonmagyaróvári	Győr-Moson-Sopron	2528	84,1
Gyömrő	Monori	Pest	2247	12,3
Szigetszentmiklós	Szigetszentmiklósi	Pest	2159	5,6
Göd	Dunakeszi	Pest	2047	10,6
Győr	Győri	Győr-Moson-Sopron	2017	1,6
Veresegyház	Gödöllői	Pest	1980	10,6
Gárdony	Gárdonyi	Fejér	1960	17,5
Délegyháza	Szigetszentmiklósi	Pest	1787	41,5
Dunaharaszti	Szigetszentmiklósi	Pest	1787	8,2

A legkedvezőbb és legkedvezőtlenebb helyzetben lévő 10-10 hazai település abszolút értékű népességszám-változásáról az eredményeink összetett képet mutatnak (2. és 3. táblázat). A népességszám változásának tekintetében a legkedvezőbb helyzetű

települések jellemzően nagyvárosi agglomerációs, kiemelt idegenforgalmi és/vagy ipari, nagyberuházási környezetben helyezkednek el (például Érd, Győr vagy Gárdony). A kedvezőtlenebb státuszúak ezzel ellentétben részben a magas ingatlanárak

⁶ Érdemes megjegyezni, hogy a 2020-ban kitört Covid-19-járványt követően 2022 végétől kezdett stabilizálódni a magyar gazdaság és társadalom.

miatt kevésbé megfizethető nagyvárosokban,⁷ továbbá az szja-t illetően a gazdaságilag (pl. infrastrukturálisan) kevésbé fejlett – például a kiemelt beruházásokat nélkülöző és a korlátozott munkavállalási lehetőségekkel jellemezhető – régiókban és járásokban található, amelyek egy részében jelentős a hátrányosabb társadalmi helyzetű, alacsonyabb iskolai végzettséggel és képzettséggel

rendelkező lakosság aránya. Előbbire példa Budapest vagy Szeged, utóbbira Salgótarján. A 4. és az 5. táblázat járásokra és vármegyére vonatkozó szja-rangsora alátámasztja a korábbi bekezdés gondolatmenetét, azaz hogy a legtöbb növekvő létszámú település a fejlett vármegyékben, illetve járásokban helyezkedik el, és ez fordítva is igaz. Jóllehet ez a 2022-es adat keresztmetszeti, a 2018 és 2022 közötti szja-változás nem differenciált.

3. táblázat: A legnagyobb népességszám-csökkenést mutató 10 település járás és vármegye szerint 2018 és 2022 között

Település	Járás	Vármegye	Népességszám- változás 2018–2022 (fő)	Népességszám- változás 2018–2022 (%)
Budapest	Budapest	Budapest	-42 883	-2,5
Miskolc	Miskolci	Borsod-Abaúj- Zemplén	-8 170	-5,3
Pécs	Pécsi	Baranya	-5 768	-4,0
Szeged	Szegedi	Csongrád-Csanád	-3 750	-2,3
Eger	Egri	Heves	-3 404	-6,4
Kaposvár	Kaposvári	Somogy	-3 287	-5,3
Dunaújváros	Dunaújvárosi	Fejér	-3 255	-7,3
Szolnok	Szolnoki	Jász-Nagykun-Szolnok	-2 747	-3,8
Zalaegerszeg	Zalaegerszegi	Zala	-2 743	-4,7
Salgótarján	Salgótarjáni	Nógrád	-2 640	-7,7

⁷ A 3. táblázatban szereplő nagyvárosok esetében az eredmények részben azzal magyarázhatók, hogy az ingatlanárak növekedése miatt a helyi népesség és az oda irányuló lakosság egy része az agglomerációs környezet irányába mozdult el.

4. táblázat: A legkedvezőbb helyzetben lévő 10 település járás és vármegye, valamint az egy főre eső személyi jövedelemadó szerint, 2022 (szja = a millió forintban kifejezett egy főre jutó szja)

Település	Szja	Járás	Szja	Vármegye	Szja
Tornakápolna	5,9	Budakeszi	3,1	Budapest	3,0
Telki	4,0	Dunakeszi	3,0	Komárom-Esztergom	2,5
Kékkút	4,0	Érdi	3,0	Pest	2,4
Üröm	3,8	Pilisvörösvári	2,9	Fejér	2,4
Budajenő	3,7	Győri	2,8	Győr-Moson-Sopron	2,1
Herceghalom	3,7	Gárdonyi	2,7	Veszprém	2,0
Paks	3,7	Vecsési	2,7	Vas	2,0
Iborfia	3,7	Komáromi	2,7	Heves	1,8
Nagykovácsi	3,6	Tatabányai	2,7	Nógrád	1,8
Diósd	3,5	Gödöllői	2,6	Jász-Nagykun-Szolnok	1,7

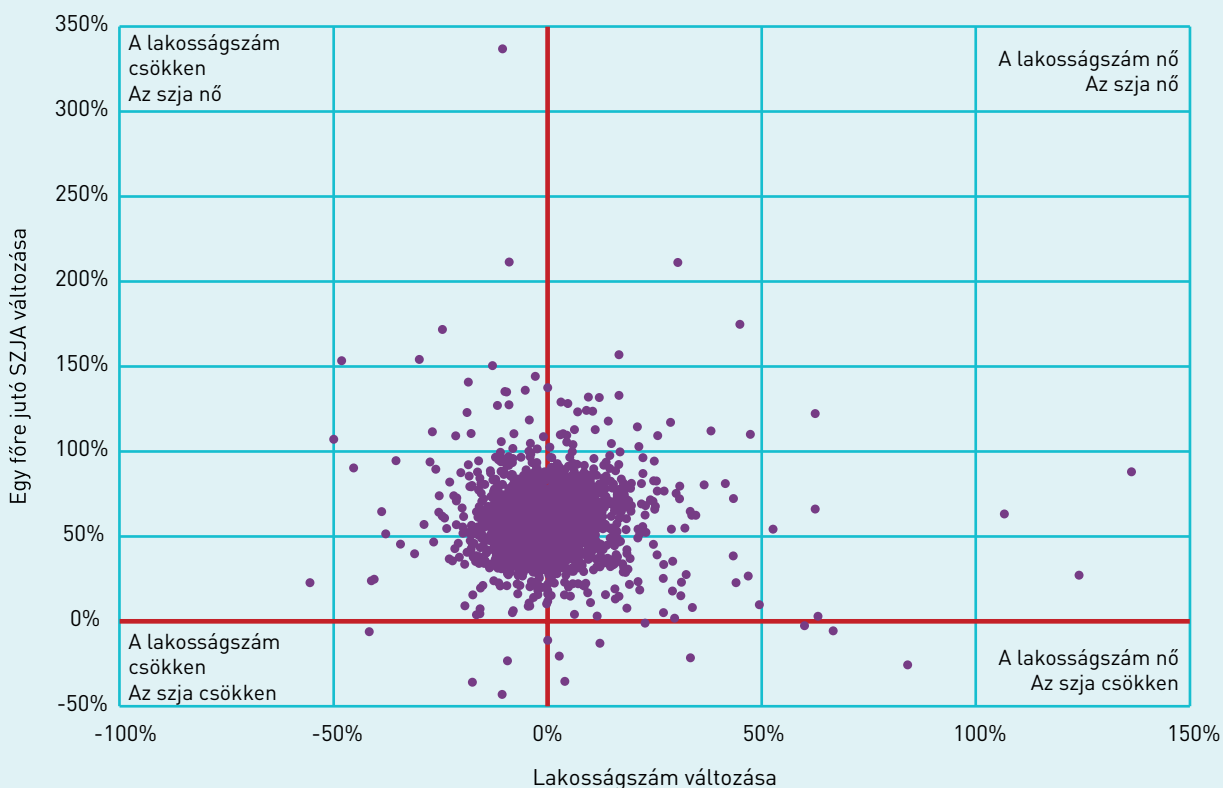
5. táblázat: A legkedvezőtlenebb helyzetben lévő 10 település járás és vármegye az egy főre eső személyi jövedelemadó szerint, 2022 (szja: a millió forintban kifejezett egy főre jutó szja)

Település	Szja	Járás	Szja	Vármegye	Szja
Börzönce	0,5	Hegyháti	1,2	Csongrád-Csanád	1,7
Rajka	0,5	Cigándi	1,2	Zala	1,6
Istvándi	0,4	Szigetvári	1,2	Bács-Kiskun	1,6
Szakácsi	0,4	Szikszerű	1,1	Békés	1,6
Rinyaújnép	0,4	Csengeri	1,1	Borsod-Abaúj-Zemplén	1,5
Bódvalenke	0,4	Fehérgyarmati	1,1	Tolna	1,5
Szentkatalin	0,3	Sellyei	1,1	Hajdú-Bihar	1,5
Gadna	0,3	Kunhegyesi	1,1	Baranya	1,4
Tornanádaska	0,3	Marcali	1,1	Somogy	1,4
Csenyéte	0,3	Barcsi	1,1	Szabolcs-Szatmár-Bereg	1,4

Tulajdonképpen néhány kiugró mutatóval rendelkező települést leszámítva az egy főre jutó szja növekedése – a korábban leírtakkal összefüggően – a csökkenő és növekvő lakosságszámú településeken egyaránt megfigyelhető volt (1. ábra), és hozzávetőlegesen 54–40%-ban oszlik meg a két utóbbi kategóriában. Összességében nincs összefüggés a lakosságszám és az egy főre jutó szja változása között. Ennek hátterében áll egyrészt az, hogy az inflációt követő jövedelem emelkedése miatt az

egy főre jutó szja szinte mindenhol nőtt, másrészt az, hogy a családok prosperáló térségekbe való beköltözése az eltartottak, illetve gazdaságilag inaktív családtagok növekvő száma miatt nem hozott látványos különbséget a legfejlettebb és a legszegényebb települések között. Például Salgótarjánban 59%-kal emelkedett az egy főre jutó szja, miközben Győrben az előbbi értéket alig meghaladó mértékű változást, 65%-os emelkedést tapasztalhatunk.

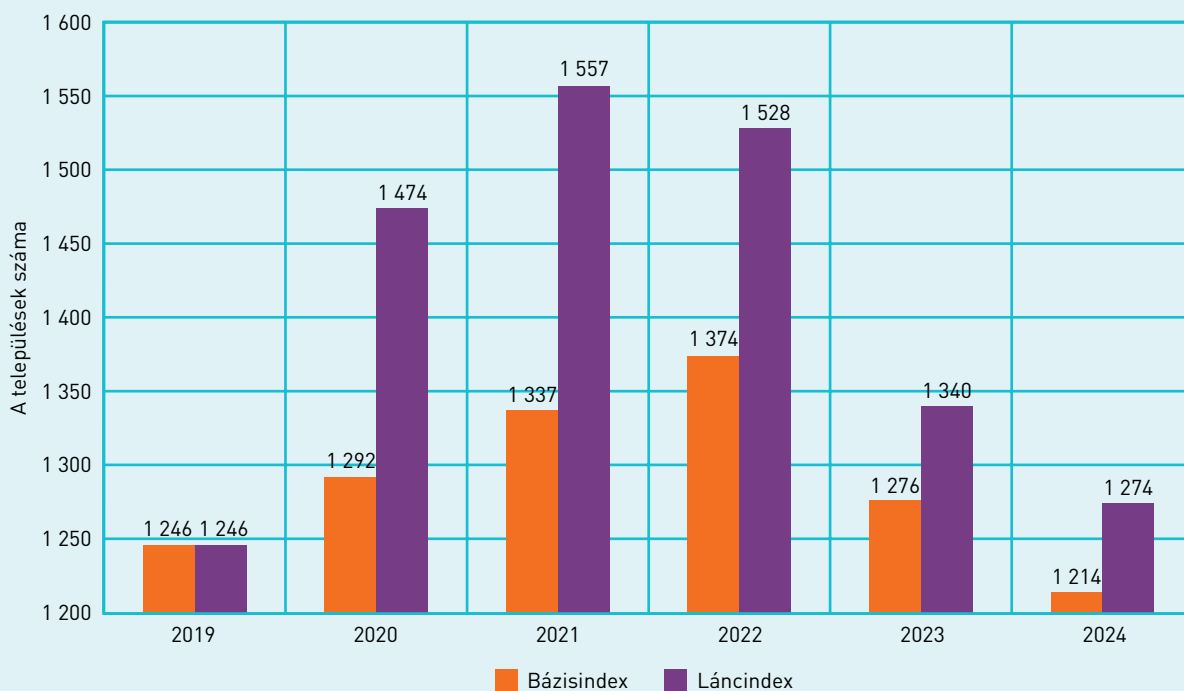
1. ábra: A lakosságszám és az egy főre jutó szja változásának összefüggései 2018 és 2022 között

2019-től kezdődően a 2021–2022-es fordulópontig évről évre nőtt a népességszám-növekedést mutató települések száma (2. ábra). Ennek az alapvető oka a Covid-19 járvány lehetett, illetve annak negatív hatása: a prosperáló nagyvárosokból a munkaerőpiaci átalakulás miatt sokan vidékre, kisebb településekre költöztek például a munkahely elvesztése (lásd a vendéglátószektort) vagy a távmunkára való

átállás miatt. 2022 és 2024 között – valószínűsíthetően a munkaerőpiaci viszonyok normalizálódása miatt – újra megindult a népesség koncentrációja. Fontos faktort jelent továbbá a népmozgalom, mivel az ország lakossága fogy, aminek következtében az alacsony lakosságszámú települések jelentős része elnéptelenedik.

2. ábra: A növekvő lakosságszámú települések száma 2018-hoz (bázisindex) és az előző évhez (láncindex) viszonyítva 2019 és 2024 között*

*Megjegyzés: a bázisindex a 2018-as évhez, a láncindex az idősorban szereplő előző évekhez képest nyújtanak viszonyítási alapot.

Forrás: KSH, a szerzők számítása alapján

Eredményeink összességében alátámasztják, hogy a települések lakosságszámának változását a demográfiai tényezők mellett nagymértékben befolyásolja az adott térség társadalmi-gazdasági fejlettsége, az ingatlanok ára, valamint a centrumtelepülések és a kiemelt gazdasági beruházások térbeli közelsége. Jelentős népességszám-csökkenés jellemezte részben demográfiai tényezők, részben az ingatlanárak gyorsütemű növekedése miatt a nagyvárosokat (pl. Budapest, Miskolc, Pécs, Szeged, Eger), amelyekből sokan a környékbeli agglomerációba költöztek ki, miközben markáns népességnövekedés volt megfigyelhető elsősorban a főváros tágabb környezetében (pl. Érd, Szigetszentmiklós, Göd, Dunaharaszti, Veresegyház), a kiemelt beruházások vonzáskörzetében (pl. Rajka, Győr) vagy az idegenforgalmi centrumok közelében (pl. Gárdony, Délegyháza). Ugyanakkor továbbra is megfigyelhetők a – részben átöröklött – térszerkezetben is megjelenő területi egyenlőtlenségek/különbségek

(elsősorban Borsod-Abaúj-Zemplén, Zala, Baranya és Somogy vármegyékben), amelyeket a települések „megtartó erejének” erősítésével, a lakosság életkörülményeinek javításával lehet csökkenteni és kiegyenlíteni.

Az egy főre jutó szja szinte kivétel nélkül emelkedett az összes (3155) településen, amelynek a legfőbb oka az inflációt követő béremelkedés. A 2018 és 2022 közötti szja- és népességváltozás aránya között nincs egyértelmű összefüggés (korreláció). Következésképpen az elmaradott térségekben fekvő településeken is kedvező irányba változott ez a jövedelmi mutató. Jellemzően a prosperáló térségek lakosságszáma nőtt a vizsgált ötéves időszakban: a budapesti agglomerációs gyűrű, a Budapest–Bécs fejlettségi tengely, a Balaton környéke, valamint olyan, „szigetszerűen” elhelyezkedő regionális központok, mint a szegedi a pécsi vagy a debreceni agglomeráció.

A babavárási támogatás és a csok igénybevételének alakulása települési szinten a népességszám-változás függvényében

Ha megvizsgáljuk a települések népességszám-változását 2018 és 2022 között, valamint a csok és a babavárási támogatás igénybevételi dinamikájának összefüggését, elmondható, hogy a csok a népességszám változással jobban összefügg, mint a babavárási támogatás konstrukciója (2. és 3. térkép). Másképp fogalmazva: míg a csok-ot 2018 és 2022 között egyre többen vették igénybe a demográfiai

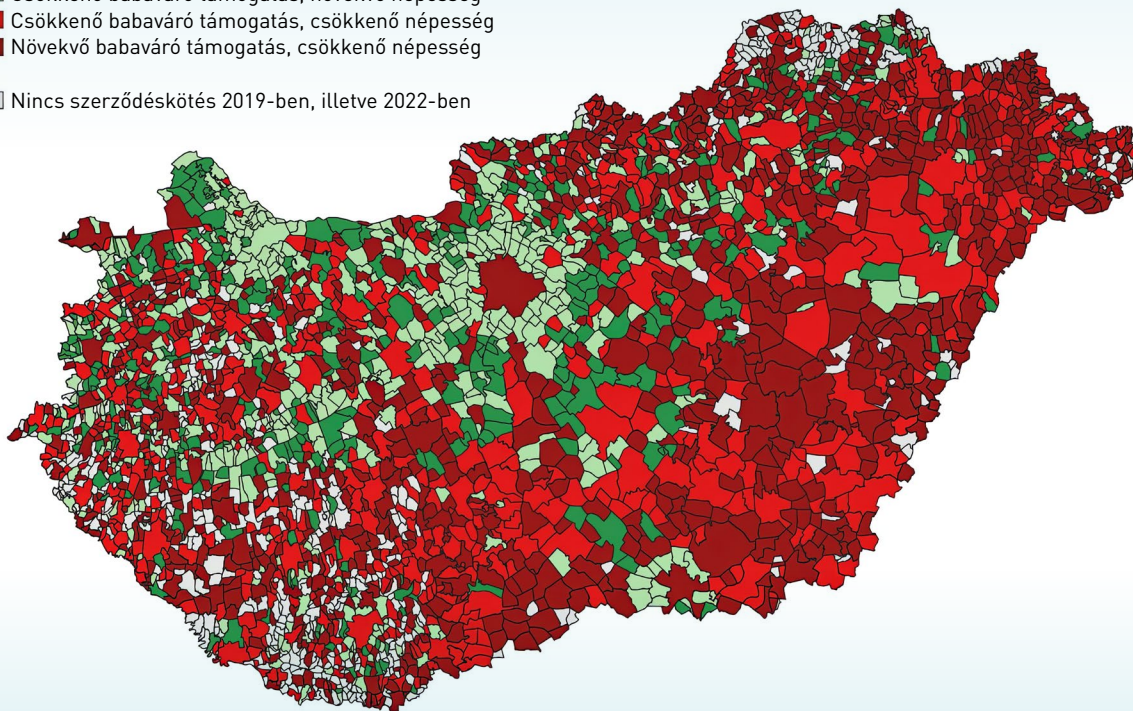
szempontból prosperáló térségekben fekvő településeken – azaz a fővárosi agglomerációs gyűrűben, a Budapest–Bécs fejlettségi tengelyen, valamint a Balaton vonzáskörzetében –, addig a babavárási támogatás esetében jelentős számban vannak olyan települések is, ahol 2019 és 2022 között csökkent az érdeklődés a támogatás iránt, és mégis növekszik a népesség, illetve fordítva.

6. táblázat: A népességszám és a babavárási támogatás változásának mutatói 2019 és 2022 között

Megnevezés	Változás	A települések száma	A települések aránya
Népesség	Csökkent	1781	56%
	Változatlan	35	1%
	Nőtt	1339	42%
	Összesen	3155	100
Babavárási támogatás	Csökkent	1225	39%
	Változatlan	187	6%
	Nőtt	1136	36%
	Nem történt igénylés 2019-ben, illetve 2022-ben	607	19%
	Összesen	3155	100
Lakosság	Nő vagy változatlan a lakosság, nő vagy változatlan a babavárási támogatás	496	16%
	Nő vagy változatlan a lakosság, csökken a babavárási támogatás	643	20%
	Csökken a lakosság, nő vagy változatlan a babavárási támogatás	827	26%
	Csökken a lakosság, csökken a babavárási támogatás	582	18%
	Összesen	3155	100

2. térkép: A babaváro támogatás igénybevételének és a népességszám változásának összefüggései, 2019–2022

- Növekvő babaváro támogatás, növekvő népesség
- Csökkenő babaváro támogatás, növekvő népesség
- Csökkenő babaváro támogatás, csökkenő népesség
- Növekvő babaváro támogatás, csökkenő népesség
- Nincs szerződéskötés 2019-ben, illetve 2022-ben

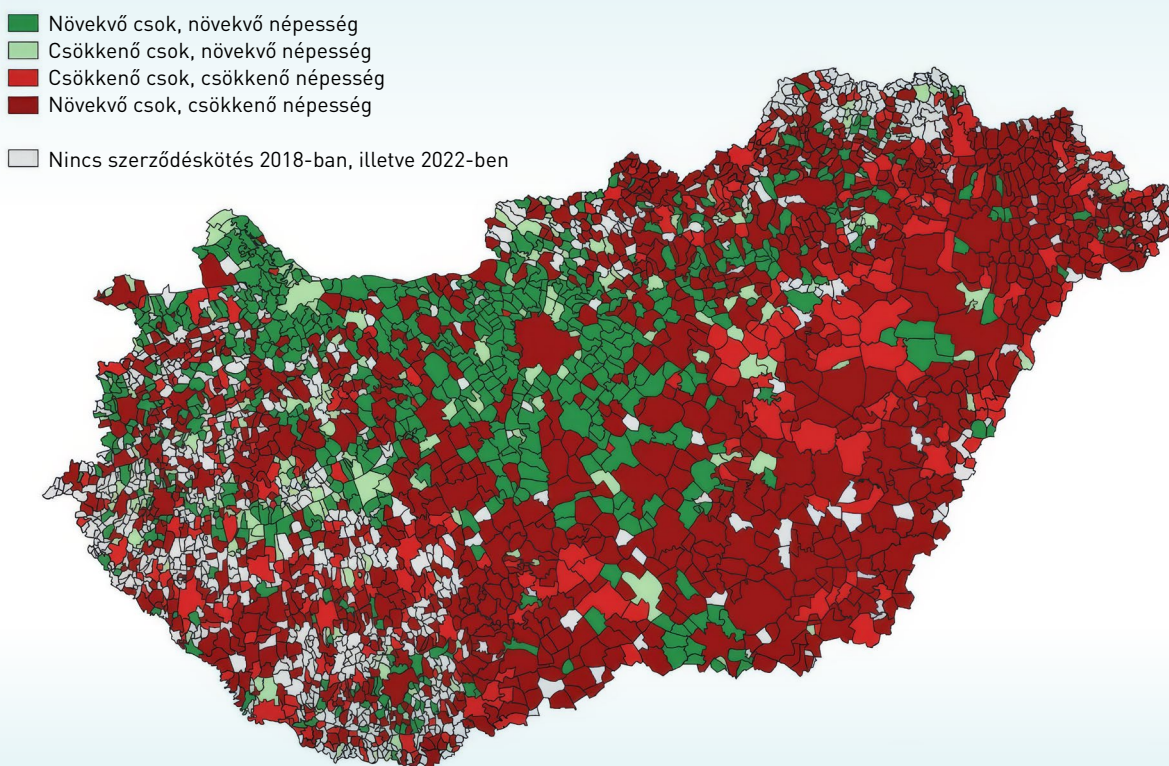

Forrás: MÁK (a KINCS saját szerkesztése)

7. táblázat: A népességszám és a csok-támogatás változásának mutatói 2018 és 2022 között

Megnevezés	Változás	A települések száma	A települések aránya
Népesség	Csökkent	1781	56%
	Változatlan	35	1%
	Nőtt	1339	42%
	Összesen	3155	100
Csok	Csökkent	531	17%
	Változatlan	226	7%
	Nőtt	1495	47%
	Nem történt igénylés 2018-ban, illetve 2022-ben	903	29%
	Összesen	3155	100
Lakosság	Nő vagy változatlan a lakosság, nő vagy változatlan a csok	774	25%
	Nő vagy változatlan a lakosság, csökken a csok	236	7%
	Csökken a lakosság, nő vagy változatlan a csok	947	30%
	Csökken a lakosság, csökken a csok	295	9%
	Összesen	3155	100

3. térkép: A csok igénybevételének és a népességszám változásának összefüggései, 2018–2022

Forrás: MÁK (a KINCS saját szerkesztése)

Összegzés

Összességében elmondható, hogy a makrotársadalmi és gazdasági folyamatok nagymértékben befolyásolják a népesedési folyamatokat. A csok és a babaváró támogatás javította a gyermekes családok jólétét, miközben ezen támogatások igénybevétele hozzájárult egyes térségek népességének növekedéséhez.

A területi adatok alapján látható, hogy vannak olyan térségek, ahol összefüggés tapasztalható a támogatások igénybevétele és a népesség növekedése között, míg más területeken (például Alföld, Északi-középhegység) az igénybevétel növekedése ellenére az elnéptelenedés nem állt meg:

a családalapítást elősegítő állami beavatkozások legfeljebb lassították a negatív folyamatokat. Míg Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében, illetve a Dél-Dunántúli térségben 2018–19 és 2022 között nőtt a csok és a babaváró támogatás igénybevétele, népességszám-gyarapodás nem volt tapasztalható. Ezzel szemben a növekvő népességű Pest, Győr-Moson-Sopron vármegyében és a Balaton környékén a csok és a babaváró támogatás igénybevétele is emelkedő tendenciát mutatott, a támogatásoknak tehát feltételezhetően volt szerepe ezen térségekben a népesség növekedésében.

Felhasznált irodalom és adatforrások

Barzó T. (2024) Difficulties and Possible Escapes from Central Europe's Demographic Winter: A Summary of Best Practices. In *Demographic Challenges in Central Europe*, 757–815. http://doi.org/10.54237/profn2024.tbdecce_20

Cook, L. J. – Iarskaia-Smirnova, E. R. – Kozlov, V. A. (2023) Trying to Reverse Demographic Decline: Pro-Natalist and Family Policies in Russia, Poland and Hungary. *Social Policy and Society*, 22(2), 355–375. <http://doi.org/10.1017/S1474746422000628>

- Fehér K. – Mikle Gy. (2023) Fokozódó területi egyenlőtlenségek a (második) lakáspiaci bővülés idején. In Koós B. (szerk.) *Területi folyamatok Magyarországon 2021–2023. Területi riport (2)*. Budapest: HUN-REN Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete, 188–211. <https://real.mtak.hu/182860/> (Letöltve: 2025. 03. 15.)
- Fox, J. – Klüsener, S. – Myrskylä, M. (2019) Is a Positive Relationship Between Fertility and Economic Development Emerging at the Sub-National Regional Level? Theoretical Considerations and Evidence from Europe. *Eur J Population*, 35, 487–518. <https://doi.org/10.1007/s10680-018-9485-1>
- Hegedüs J. – Székely J. (2022) Lakásárak, jövedelmek és területi egyenlőtlenségek. In Kolosi T. – Szelényi I. – Tóth I. Gy. (szerk.) *Társadalmi Riport 2022*. Budapest: TÁRKI, 71–91. https://tarki.hu/sites/default/files/2022-12/071_092TRIP2022_HegedusSzekely.pdf (Letöltve: 2025. 03. 15.)
- Lentner Cs. – Novoszáth P. – Sági J. (2017) A magyar családpolitika és a születésszám alakulásának egyes kiemelt területei demográfiai, szociológiai és állampénzügyi vetületben, nemzetközi kitekintéssel. *Pro Publico Bono–Public Administration*, 5. évf., 4. sz., 106–133. Forrás: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/ppbmk/article/view/2885/2140> (Letöltve: 2025. 04. 30.)
- Obádovics Cs. – Tóth G. Cs. (2023) A magyarországi régiók népességének előreszámítása 2050-ig. *Statisztikai Szemle*, 101. évf., 9. sz., 763–792. <http://doi.org/10.20311/stat2023.09.hu0763>
- Pári A. – Varga A. – Balogh E. (2019) Magyar családpolitikai folyamatok a Családvédelmi Akcióterv 2019. szeptember végén rendelkezésre álló eredményeinek tükrében. *Kapocs*, 2. évf., 3–4. sz., 12–25. https://epa.oszk.hu/02900/02943/00082/pdf/EPA02943_kapocs_2019_3-4_012-025.pdf (Letöltve: 2025. 05. 15.)
- Pénzes J. – Kiss J. P. (2025) A területi egyenlőtlenségek trendjei Kelet-Közép-Európában és Magyarországon az uniós tagság első két évtizedében. In Tóth I. Gy. – Gábos A. – Medgyesi M. (szerk.) *Társadalmi Riport 2024*. Budapest: TÁRKI, 69–93. <http://doi.org/10.61501/TRIP.2024.3>
- Plöchl K. – Obádovics Cs. (2021) A csok-támogatást igénylők vizsgálata az előzetes gyermekvállalás és az ingatlanszerzés mértéke szempontjából egy hitelintézet adatai alapján. *Hitelintézeti Szemle*, 20. évf., 3. sz., 80–109. <http://doi.org/10.25201/HSZ.20.3.80109>
- Sági J. – Lentner Cs. (2018) Certain Aspects of Family Policy Incentives for Childbearing – A Hungarian Study with an International Outlook. *Sustainability*, 11(10), 3976. <https://doi.org/10.3390/su10113976>
- Spéder Zs. – Murinkó L. – Oláh L. (2019) Cash support vs. tax incentives: The differential impact of policy interventions on third births in contemporary Hungary. *Population Studies*, 1(74), 39–54. <https://doi.org/10.1080/00324728.2019.1694165>
- TEIR <https://www.oeny.hu/oeny/teir/#/> (Letöltve: 2025. 03. 15.)
- Uhljár P. – Pári A. – Papházi T. (2023) A falusi csok hatása a települések népességére. *Modern Geográfia*, 18. évf., 3. sz., 41–52. <https://doi.org/10.15170/MG.2023.18.03.03>